

Burgers aan zet om via SeaCoop mee te participeren in nieuwe windparken op zee

Om de energiebevoorrading veilig te stellen en klimaatdoelstellingen te halen, besliste de Belgische overheid om tegen 2030 drie nieuwe windparken te laten bouwen in ons deel van de Noordzee, meer specifiek in de Prinses Elizabethzone. De drie nieuwe concessies zullen toegewezen worden via een tenderprocedure. Het Koninklijk Besluit (KB) van 3 juni 2024 dat dit regelt werd op 1 juli 2024 gepubliceerd¹.

Verplichte burgerparticipatie is primeur

De Belgische overheid wilde al van bij aanvang dat ook burgers mee kunnen investeren in de nieuwe windparken op zee. Daarom werd burgerparticipatie in het KB opgenomen als een verplicht criterium, en bovendien als het enige kwalitatieve criterium bij de gunning (zie kader: Tenderprocedure). Hiermee geeft België uitvoering aan de Europese directieven rond Hernieuwbare-energie Gemeenschap. Dat is een primeur in Europa, zo niet wereldwijd, dat een regering burgerparticipatie voor grote offshore windparken verplicht en zo dus aanmoedigt.

Directe en indirecte burgerparticipatie

Burgerparticipatie kan indirect, via een achtergestelde lening, d.i. een beleggingsproduct zonder zeggenschap. Maar ook direct, via participatie in het eigen vermogen met bijhorende kans op winst of verlies. De 34 burgercoöperaties voor energie in Vlaanderen, Brussel en Wallonië willen direct participeren zodat burgers ook eigenaar worden van de windturbines en profiteren van de financiële opbrengsten en de geproduceerde stroom.

"Met dat doel hebben we samen de offshorewindcoöperatie Seacoop opgericht," vertelt Tom Willems, "en gaan onze energiecoöperaties zich de volgende jaren inzetten om burgers direct te laten investeren in offshore wind."

Investeren én stroom afnemen

Volgens het KB moet de burgerparticipatie minimaal 2% bedragen van de totale investering van het windpark, maar meer is toegelaten. "Met onze energiecoöperaties willen we meer dan 2% investeren, want onderzoek wijst uit dat er een grote groep geïnteresseerde burgers is die graag wil investeren in offshore wind," aldus Philippe Awouters.

De tenderprocedure voorziet dat tot 25% van de geproduceerde stroom naar burgers, gemeentes, enz. kan gaan die deelnemen aan de directe burgerparticipatie, waardoor ze toegang krijgen tot een stabiele elektriciteitsprijs voor een lange periode (tot 20 jaar). "De voorwaarde is dat dit aan 'kostprijs' gebeurt," verduidelijkt Fabrice Collignon, "want bij directe burgerparticipatie is het belangrijker om sociaal-economische voordelen te creëren dan om winst te maken."

SeaCoop brengt wind op zee in burgerhanden

De 34 vennoot-coöperaties van SeaCoop die aangesloten zijn bij REScoop Vlaanderen en REScoop Wallonië staan klaar om de directe burgerparticipatie in te vullen. Ze willen zoveel mogelijk burgers de kans geven om voor een beperkt bedrag (al vanaf 250€) mee te investeren in de Noordzeewind.

SeaCoop maakt samen met de federaties REScoop Vlaanderen en REScoop Wallonië een sterk participatie- en communicatieplan op over hoe de burgerparticipatie gerealiseerd zal worden en welke maatschappelijke voordelen daaraan verbonden zijn. Daarbij kunnen ze zich baseren op meer dan 20 jaar ervaring inzake sensibilisering, investeringen en levering van hernieuwbare energie op land. Ter voorbereiding van de participatie in offshore windenergie werken ze mee aan meerdere studies. Onder de vlag van het *Sea2Socket*-project werken ze daarvoor onder meer samen met de UMONS en het communicatiebureau Josworld.

¹ Zie https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-03-juni-2024_n2024005462.html

Belg vindt niet alleen rendement en prijs belangrijk

Het lopend onderzoek wijst uit dat een kwart van de Belgen via coöperaties wil investeren in offshore windenergie, terwijl toch slechts 1 op 10 Belgen vertrouwd is met het concept van burgercoöperaties voor hernieuwbare energie. De belangrijkste motivatoren om dat te doen zijn de elektriciteitsprijs, dividend, prijstransparantie en milieu- en klimaatbezorgdheid.

70% van de Belgische bevolking geeft er de voorkeur aan dat de prijs die coöperatieve leveranciers aanbieden gekoppeld is aan de productiekosten, eerder dan aan de marktprijs van elektriciteit. Bovendien wenst 86,1% van de Belgen dat de elektriciteitsprijs over een lange periode stabiel blijft. 62,1% van de bevolking geeft aan dat ze een combinatie van financiële en niet-financiële motivaties heeft.

Naast een financieel rendement en een interessante elektriciteitsprijs, hecht de Belg dus ook waarde aan andere elementen. Bij een kwart spelen financieel rendement en elektriciteitsprijs zelfs geen enkele rol.

Huidige cooperanten zitten klaar met 9 miljoen voor sociaal klimaatbeleid

Een enquête waaraan 3.413 leden van de burgercoöperaties voor hernieuwbare energie deelgenomen hebben, toont aan dat zij alleen al klaar staan om direct 9 miljoen euro extra te investeren in offshore windenergie. Behalve het uitzicht op een stabiele en transparante elektriciteitsprijs en een beperkt dividend, zijn ze voornamelijk gemotiveerd omwille van het milieu en het klimaat. Ze willen via hun participatie een bijdrage leveren voor een sociaal klimaatbeleid (zie bijlage 1).

SeaCoop geeft burgers hun energie in eigen handen

Het is duidelijk. De burger is aan zet voor de komende offshore tender in de Prinses Elisabethzone. SeaCoop en haar 34 lokale burgerenergie-coöperaties maken zich op om burgers op een transparante manier wegwijs te maken in het energielandschap en hen door het proces te loodsen om zowel mede-eigenaar te worden als te genieten van betaalbare hernieuwbare stroom tegen een stabiele prijs.

Tenderprocedure

Het zwaartepunt van de tenderprocedure is de prijs van de stroom die geproduceerd wordt. De ontwikkelaar van het offshore windpark moet een zo laag mogelijke stroomprijs voorstellen, de zogenaamde *strike price*. Deze prijs kan via een tweerichtingscontract gegarandeerd worden door de overheid, of direct geregeld worden tussen partijen door stroomafnameovereenkomsten af te sluiten met grote industriële afnemers of met een hernieuwbare-energiegemeenschap waarin burgers participeren.

In het tenderproces staan 90 punten op de geboden *strike price* en 10 punten op burgerparticipatie, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen directe en indirecte burgerparticipatie (zie bijlage 2). De overheid moedigt de aanbieders aan om minstens 2% van het totale investeringsbedrag van het park te voorzien via directe burgerparticipatie. De energiecoöperaties willen meer dan 2% investeren, want onderzoek wijst uit dat er een grote groep geïnteresseerde burgers is die graag wil investeren in offshore wind.

De aanbieder zal een geloofwaardig plan moeten voorleggen over hoe de burgerparticipatie gerealiseerd wordt en welke maatschappelijke voordelen daaraan verbonden zijn.

Perscontacten

NL

Tom WILLEMS
Voorzitter SeaCoop cvso
tom.willems@seacoop.be
0488 36 58 52

NL

Philippe Awouters
Gedelegeerd Bestuurder
philippe.awouters@seacoop.be
0471 021 021

FR

Fabrice COLLIGNON
Vice-voorzitter SeaCoop cvso
fabrice.collignon@seacoop.be
0486 67 44 72

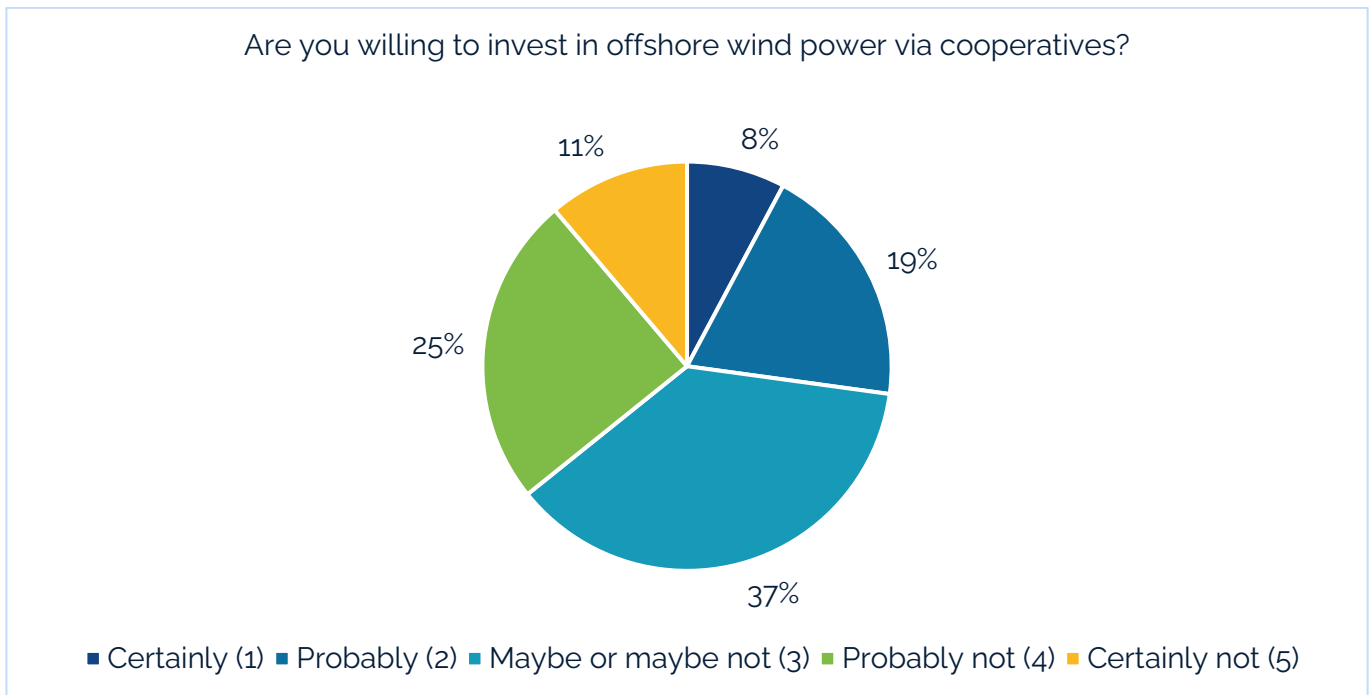
BIJLAGE 1 Studies naar participatiegedrag

Indien u vragen heeft over de resultaten van deze studies of meer informatie wenst, aarzel dan niet om ons te contacteren via info@seacoop.be. Wij vertellen u graag meer.

1. Quantitative population survey, UMONS, Margot Heyman

De enquête werd uitgevoerd bij een representatief staal van 1000 Belgen.

27% van de respondenten is bereid om te investeren in offshore wind via coöperaties. Het gemiddelde op de Likert-schaal is 3,1194/5 (standaardafwijking = 1,08824).

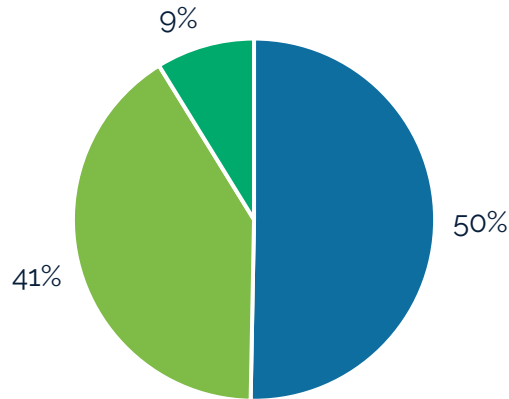

De elektriciteitsprijs, dividenden, prijstransparantie en milieu- en klimaat zijn de belangrijkste motivatoren.

70,1% van de Belgische bevolking geeft er de voorkeur aan dat de prijs die door coöperatieve leveranciers wordt aangeboden, gekoppeld is aan de productiekosten in plaats van aan de marktprijs van elektriciteit. Bovendien wil 86,1% van de Belgen dat de elektriciteitsprijs over een lange periode stabiel blijft. Of exacter geformuleerd: respondenten die voorstander zijn van een stabiele prijs geven er meestal de voorkeur aan dat deze gedurende een periode van minimaal 1 tot 5 jaar wordt gehandhaafd. Bovendien zouden de meeste Belgen bereid zijn om een contract met een vaste prijs voor een maximale duur van 5 jaar te onderschrijven.

Van de Belgen die aangeven gemotiveerd te zijn om te investeren, worden weinigen (13%) uitsluitend gemotiveerd door financiële elementen, namelijk dividenden en/of de elektriciteitsprijs. Bovendien vermeldt 24,9% van de Belgen noch dividenden noch de elektriciteitsprijs in hun motivaties. De anderen hebben gemengde motivaties (62,1%). Een financieel rendement is dus belangrijk, maar de Belg hecht ook waarde aan andere elementen.

Slechts 1 op 10 Belgen is vertrouwd met het concept burgercoöperaties. Dit geeft zowel aan dat er nog veel marge voor ontwikkeling is, maar ook veel werk op de plank.

- Don't know anything about renewable energy cooperatives
- Have already heard of renewable energy cooperatives, but don't know much about them
- Are familiar with the concept of renewable energy cooperatives

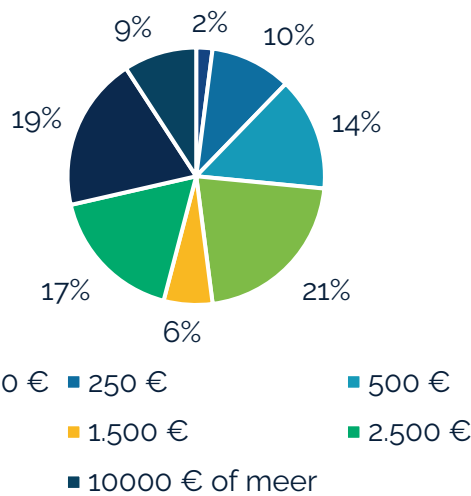
2. Internal Survey current cooperants, UMONS, Margot Heyman

Een vrijblijvende enquête werd via de nieuwsbrieven van de burgerenergie-coöperaties naar hun coöperanten gestuurd. 3.413 coöperanten vulden deze in. Dit grote aantal respondenten duidt erop in welke hoge mate de bestaande coöperanten geëngageerd zijn.

83% van de respondenten is bereid te investeren in offshore windenergie (36% zeker; 47% waarschijnlijk). 14% aarzelt.

Deze 3.311 respondenten met bereidheid om te investeren of die twijfelen, zijn al bereid om meer dan 9 miljoen euro te investeren. 9 miljoen, waarvan slechts 17% voor rekening is van wie twijfelt.

Hoeveel zou u bereid zijn te investeren in een offshore windpark?

Op vlak van de motivaties die de coöperanten hebben om te investeren, zijn milieu- en klimaatoverwegingen, steun aan de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen en toegang tot hernieuwbare energiebronnen de elementen die het vaakst door de respondenten werden aangevinkt.

Het lokale en sociale karakter, de elektriciteitsprijs en het vertrouwen in de coöperatie werden vermeld vóór dividenden en prijstransparantie.

BIJLAGE 2 Het burgerparticipatiemodel en het Koninklijk Besluit

Het SeaCoop-model draagt bij tot de actieve deelname van burgers aan de energietransitie, zorgt voor prijsstabiliteit en lokale duurzame verankering

De coöperaties aangesloten bij de Belgische REScoop-federaties werken voor energie al meer dan 10 jaar via de korte keten, waarbij burgers zowel eigenaar als gebruiker van hun energie zijn. Dit model garandeert dat de geproduceerde energie tegen een billijke prijs verkocht wordt, zonder overwinsten. In 2022 hebben meer dan 100.000 burgers die al lid zijn van deze hernieuwbare energiegemeenschappen enkele honderden euro's bespaard op hun jaarlijkse elektriciteitsfactuur.

Door lid te worden van een burgerenergiecoöperatie, kan iedereen concreet mee aan de slag gaan om het beheer van zijn energie terug in handen te nemen. Studies tonen aan dat burgers op deze manier meer eigenaarschap opnemen voor de energietransitie.

Vierendertig van deze lokale coöperaties die actief zijn in Vlaanderen, Brussel en Wallonië, hebben hun krachten gebundeld en de coöperatie SeaCoop cvso opgericht, het unieke aanspreekpunt voor de andere belanghebbenden op het gebied van offshore windenergie. Via SeaCoop zullen lokale coöperaties het mogelijk maken dat burgers mee investeren in offshore-windturbines en rechtstreeks toegang krijgen tot de energie die daar geproduceerd wordt. Net als bij onshore burgerenergie zal het feit dat offshore windturbines in handen zijn van burgers, zorgen voor prijsstabiliteit en duurzame lokale verankering van hernieuwbare elektriciteitsproductie. Hun ambitie is om 450 miljoen euro te investeren in toekomstige windparken in de Noordzee.

SeaCoop wil voor 20% in het eigenaarschap van de parken stappen en 20% van de elektriciteit aan burgers leveren

SeaCoop zal deelnemen aan de aanbesteding en partnerschappen aangaan met industriële en financiële spelers die actief zijn op het gebied van offshore windenergie. Momenteel worden er contacten gelegd en worden samenwerkingsvormen uitgewerkt.

SeaCoop bereidt samen met de coöperatieve elektriciteitsleveranciers Ecopower en Cociter de praktische afspraken voor om deze elektriciteit te verwerven en vervolgens te leveren aan de coöperanten. Het veilig stellen van de leveringscontracten en van het beheer van dergelijke elektriciteitsvolumes is daarbij de uitdaging. Een nationale communicatiecampagne zal in 2027 de burgers uitnodigen om zich aan te sluiten bij één van de 34 lokale burgercoöperaties voor hernieuwbare energie om deel te nemen aan dit omvangrijke initiatief.

De tender moedigt burgerparticipatie aan,

De gunningscriteria kennen 10 punten toe aan burgerparticipatie. Deze zijn als volgt verdeeld.

10 punten burgerparticipatie minimum 1% van de CAPEX / investeringsbedrag

TOPIC	PUNTEN	SCORING						
Hogere indirecte of directe participatie boven verplichte 1%	3	2% = 1 ; 3% = 2 ; 4% = 3						
Directe participatie	4	<table border="1"> <tr> <td>≥ 0.5%</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>≥ 1%</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>≥ 2%</td> <td>4</td> </tr> </table>	≥ 0.5%	1	≥ 1%	3	≥ 2%	4
≥ 0.5%	1							
≥ 1%	3							
≥ 2%	4							
Inspanningen inzake participatie, sensibilisering en actieve betrokkenheid van de burgers	3	Participatieplan beoordeeld door AD Energie van de FOD Economie						

→ Directe Participatie is differentiator voor 6 à 7 punten

Directe burgerparticipatie dient te voldoen aan open en vrijwillige deelname, democratische controle en eigenaarschap; draagvlakcreatie, economische participatie van de deelnemende burgers en autonomie en onafhankelijkheid. Directe burgerparticipatie kan ook verzekerd worden door een samenwerkingsverband tussen meerdere burgerinitiatieven voor hernieuwbare energie waartoe de burgers rechtstreeks kunnen toetreden. Directe burgerparticipatie kan ook voorzien, naast deelname door burgers, in een deelname van kmo's, lokale autoriteiten, waaronder gemeenten, onderwijsinstellingen en verenigingen.

Indirecte burgerparticipatie bestaat uit een financiële deelname in het project en kan onder andere onder de vorm van crowdfunding, een projectlening of obligaties.

De aanbesteding maakt levering van de energie aan een fair tarief mogelijk

Deze beslissing maakt het mogelijk offshore windenergie tegen een faire prijs aan de burger aan te bieden.

Naast stroomafnameovereenkomsten met grootgebruikers tot 50 % van de produceerbare elektriciteit, mag een extra volume van maximaal 25 % worden verhandeld als dit extra volume wordt gereserveerd voor burgers, en kmo's, lokale autoriteiten, waaronder gemeenten, onderwijsinstellingen en verenigingen mits toepassing van de voorwaarden voor directe participatie.

De stroomafnameovereenkomsten worden gesloten tegen een vaste prijs voor de eindafnemer, zijnde de *strike price* + 3 EUR/MWh + prijs voor de Garanties van Oorsprong. De *strike price* wordt geïndexeerd. Het windprofiel wordt verkocht "pay as produced". Een voortijdige beëindiging van de overeenkomst kan slechts rechtmatig verricht worden in geval van faillissement of op grond van overmacht.

De procedure voorziet dat 25% van de energie door de leden van de Directe Burgerparticipatie aan "kostprijs" kunnen worden ingekocht. De kost voor het bouwen van windturbines op zee is de laatste jaren echter de hoogte ingegaan. Hogere garanties door windturbinebouwers betekenen hogere prijzen, de staalprijzen zijn gestegen en er is een tekort aan logistiek voor de bouw van de parken. Dit betekent aldus een hogere inkoopprijs, en dit bij in de laatste jaren een volatiele elektriciteitsprijs die nu relatief laag staat. De burgercoöperaties lopen dus een risico om deze elektriciteit voor 20 jaar aan een vaste prijs in te slaan. Ook

grote bedrijven kunnen 50% van de energie aan dezelfde kostprijs inkopen, maar zij zijn niet blootgesteld aan het feit dat de consument elke maand van leverancier kan veranderen. Ondanks een hoge mate van stabiliteit van de klanten van de burgercoöperaties en ondanks het feit dat mensen aangeven een vast contract te willen ondertekenen voor enkele jaren (zie bijlage 1), zorgt dit voor een significant risico voor de burgercoöperaties. SeaCoop onderzoekt mogelijkheden die hieraan kunnen tegemoet komen zoals soepelere uitstapregeling of garanties van overheidsinstanties.